Anu Tuovinen 21.1.2021 Dnro 001/81/2021

Eduskunta
Sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntönne 7.1.2021

VNS 6/2020 vp Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle - Suomen kestävän kasvun ohjelma

Akava suhtautuu kokonaisratkaisuna myönteisesti EU:n koronaelvytysrahastoon. Yhden yksittäisen maan elvytystoimet jäisivät tehottomammaksi kuin yhdessä tehdyt yhdensuuntaiset tukitoimet. Rahastolla on mahdollista viedä eteenpäin uudistuksia, kuten digitalisaatiota ja Green Dealin mukaista ajattelua. Suomi on vientiriippuvainen maa ja suurimpana markkina-alueenamme ovat muut Euroopan unionin jäsenmaat.

Akavan painottaa elpymisrahojen käytössä hiilineutraalisuutta, teknologiaa, tutkimusta ja digitalisaatiota sekä kriteerit täyttäviä infrahankkeita. Suomen kestävän kasvun ohjelmassa nämä asiat ovat näkyvästi esillä ja siinä on monia tuettavia hankkeita. Varoja käytetään kuitenkin lukemattomiin eri kohteisiin, mikä ei välttämättä ole kaikkein vaikuttavinta kasvun näkökulmasta.

Investoimalla merkittävä osa Suomelle tulevasta rahoituksesta esimerkiksi laajoihin teknologia- tai tutkimushankkeisiin, kuten energian varastoinnin ohjelmaan, tekoälyohjelmaan tai itseohjautuvan julkisen liikenteen ohjelmaan, voitaisiin luoda työpaikkoja ja kasvua luovia läpimurtoja ja uusia merkittäviä innovaatioita.

Akava kiinnittää huomiota myös siihen, että koronaelvytysrahaston ja EU:n monivuotisen 2021-2027 -budjetin kokonaisuudessa tutkimusvarojen kasvu jää vaatimattomaksi. Erityisesti Suomella on hyviä kokemuksia siitä (1990-luvun alun lama), että panostamalla rohkeasti uuden luomiseen saadaan aineksia nousuun ja pitkäjänteiseen elpymiseen. Myös tämä näkökohta puoltaa vahvoja panostuksia edellä mainittuihin laajoihin tutkimus- ja teknologiahankkeisiin.

Elvytystoimet ovat nykytilanteessa välttämättömiä, mutta EU:n kilpailupolitiikan valtiotukisääntöjen asettaminen ”jäähylle” ja samanaikaiset mittaluokassaan ennennäkemättömät rahatuet eivät saa johtaa markkinoiden vääristymiseen pysyvällä tavalla.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoon kohdistettava elpymispanostuksia

Elpymisrahaston panostuksissa on syytä huomioida sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kehittäminen, saatavuuden vahvistaminen ja kustannusvaikuttavuuden lisääminen osana Suomen kestävän kasvun ohjelmaa. Resurssia on kohdennettava ennalta ehkäisevään työhön, työ- ja toimintakyvyn tukemiseen sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen.

Koronakriisi on lisännyt lasten, nuorten ja perheiden sekä vanhusten eriarvoisuutta ja heikentänyt sosiaalista koheesiota. Tuen tarve kouluissa ja koululaisilla on lisääntynyt. Koululaisten hyvinvointiin ja kuntoutuksen järjestämiseksi on tuotava kouluun koulutoimintaterapiapalveluita osaksi moniammatillista tiimiä**.** Selviytymissuunnitelma kunnissa lasten, nuoren ja perheiden tukemiseksi (koulutus, yhteistyö, toiminta, resurssit).

Hoito- ja palveluvelka on kasvanut mm. toimintaterapiassa, mielenterveyspalveluissa ja puheterapiassa. Lastensuojelupalvelujen ja sosiaalihuollon lapsiperheiden palvelujen saamiseksi on tehtävä kansallinen suunnitelma ja resurssointi.

Palvelusetelin käytön hyödyntäminen laajasti purkaisi julkisen sektorin palveluihin syntynyttä painetta ja varmistaisi palveluiden saatavuuden.

Elpymisrahoilla on mahdollista kehittää uudenlaisia digitaalisia palveluratkaisuja palveluiden saatavuuden varmistamiseksi. Tässä yhteydessä on varmistettava kattavat laajakaistayhteydet kaikkialla Suomessa ja mahdollisten yhteiskäyttöpisteiden tarjoaminen kunnissa, alustojen ja järjestelmien yhteensopivuus, henkilöstön ja asiakkaiden riittävät digivalmiudet sekä siihen tarvittava tuki ja ohjaus. Pullonkaulana on julkisen sektorin oikeanlainen hankintaosaaminen erilaisten digitaalisten palveluiden hankkimisessa.

Osaamisen ja TKI-toiminnan vahvistaminen sosiaali- ja terveysalalla tukee uudistumista

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kuntoutuksen korkeakoulutuksen laadun ja saatavuuden turvaaminen on keskeistä, mikä edellyttää riittäviä resursseja opetukseen ja ennakointia opiskelupaikkamäärien osalta.

Tutkimusta, kehittämistä ja innovaatiotoimintaa pitää vahvistaa, mm. terveysteknologian osalta, sote-alan kehittämiseksi sekä palveluntarpeen kasvuhaasteisiin vastaamiseksi. Tämä tukee myös vihreää siirtymää.

Osaamisen kehittämisen mahdollisuuksia on lisättävä mm. erikoistumis- ja täydennyskoulutuksena osaavan työvoiman varmistamiseksi sosiaali- ja terveysalalle myös tulevaisuudessa.

Jatkuvan oppimisen palveluiden kehittäminen läpi työuran on tarpeen. On tärkeää, että myös korkeakoulutetuille sote-alan osaajille kehitetään uudenlaisia osaamisen kehittämisen ja uraohjaukseen palveluita sekä mahdollisuuksia osallistua koulutukseen.

Jatkuvan oppimisen edistäminen edellyttää tarjonnan lisäksi osallistumismahdollisuuksien ja opetustarjonnan saavutettavuuden kehittämistä. Valmisteilla olevan jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toiminnassa tulee painottaa uuden tuottamista. Palvelukeskuksen tulee olla tiedon kokoaja ja välittäjä sekö uuden tiedon tuottaja, jolla on vahva rooli jatkuvan oppimisen digitaalisten palvelujen kehittäjänä. Sen toiminnalla pitää olla tiivis yhteys työelämään ja työelämän tarpeisiin.

Lopuksi

Kansalliset ohjelmat tulee toimittaa Brysseliin viimeistään keväällä, mitä seuraa niiden arviointi ja hyväksyntä. On tärkeää, että tässä jatkokäsittelyssä katsotaan aidosti, täyttävätkö kaikkien maiden ohjelmat asetetut kriteerit muun muassa uudistumisesta, EU:n talouspolitiikan ohjausjakson suositusten noudattamisesta ja kasvupotentiaalin luomisesta. Tarvittaessa kriteerit täyttämättömiä kansallisia ohjelmia on hylättävä ja lähetettävä uuteen valmisteluun. Kyse on yhteisten varojen käytön lisäksi rahaston vaikuttavuudesta koko Euroopan unionin alueella ja viime kädessä siitä, mitä hyötyä Suomi siitä saa.

Akava ry:n puolesta

Anu Tuovinen
johtava asiantuntija